

Солдатенко О.*

ПІСЛЯВОЄННИЙ РОЗВИТОК ЕТНОПОЛІТИЧНОГО КОНФЛІКТУ В ШРІ-ЛАНЦІ

Початок 2009 року ознаменувався переходом у вирішальну стадію збройної фази конфлікту між «Тиграми визволення Таміл-Іламу» та урядовою армією Шрі-Ланки. Після взяття ланкійською армією столиці тамільських сепаратистів міста Кіліноччі 2 січня 2009 року, ланкійські війська продовжували динамічний наступ на позиції сепаратистів. Після кровопролитної битви за місто Муллайтіву 25 січня 2009 року - останній населений пункт, що знаходився під контролем сепаратистів, сили повстанців було оточено і в травні 2009 року знищено остаточно. 17 травня 2009 року при спробі видертися з оточення загинув і засновник руху «Тигри визволення» Веллупіллай Прабхакаран. Сепаратисти визнали свою поразку. Їхній новий лідер Сельвараджах Патманатан 5 серпня 2009 року був затриманий в Малайзії та переданий ланкійській владі.

Перемога над тамільським сепаратизмом стала результатом багаторічного наступу на позиції сепаратистів згідно з політикою президента Махінди Раджапакси. До влади він йшов з лозунгами посилення демократії через встановлення закону та порядку на всій території країни, перегляду угоди про припинення вогню від 2002 року, а також з лозунгами соціального популізму – посилення охорони здоров'я, субсидювання фермерам та зупинення приватизації. Махінда Раджапакса утворив альянс з марксистсько-ленінською партією Народно-визвольний фронт, яка здебільшого зараз відстоює ідеї сингальського націоналізму і партією буддистських монахів Партія національного спадку. В липні 2006-липні 2007 років урядові війська скориставшись розколом між північною та східною частинами тамільських сепаратистів захопили Східну провінцію, раніше контрольовану сепаратистами. Завдання тут полегшувалося значною чисельністю мусульманської громади, що складає в цьому регіоні від 25% в провінції Баттікалоа до 46% в провінції Трінкомалі, в той час як таміли мають більшість лише в провінціях Східна та Баттікалоа (75%)

Розкол між східним та північним угрупованням тамільських тигрів стався в березні 2004 року на основі боротьби за владу та невдоволення диктатурою Прабхакарана молодих командирів військових підрозділів сепаратистів, які вийшли з підрозділів дітей-солдат. Бунт проти диктатора очолив його колишній охоронець полковник Каруна Амман. Свою боротьбу за лідерство з Прабхакараном Амман прикрив лозунгами про недотримання лідером сепаратистів інтересів тамілів, що живуть на сході Шрі-Ланки – начебто, вони несуть найбільші втрати від конфлікту та частіше беруть участь в боях. Східне угруповання прогало у внутрішньому конфлікті з Прабхакараном, але з 500 бійцями допомагало ланкійській армії знищувати своїх ворогів з півночі в 2006 році. Використовуючи надалі політику «поділяй та владарюй» та внутрішнє протистояння між військовими лідерами східного угруповання Каруной Амманом та Піллаяном, ланкійська влада домоглася остаточної мети - обидва військових лідери інтегрувалися до сучасної політичної системи країни. В травні 2008 року після виборів, в яких партія східного угруповання визволення тамільського народу фактично увійшла до правлячої ланкійської коаліції Об'єд-

* студентка 3 курсу відділення «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Головченко В.І.

наний альянс народної свободи, Піллаян був призначений губернатором Східної провінції з головним завданням зберегти мир в регіоні між ворогуючими громадами тамілів-індуїстів та місцевих мусульман-мурів, які протистояли його кандидатурі на регіональних виборах. Каруна Амман, який втратив вплив в цій частині країни, натомість, в березні 2009 року був призначений міністром національної інтеграції.

Після завершення військового конфлікту основним питанням розвитку країни стає проблема притягнення до кримінальної відповідальності військових злочинців, яка, враховуючи масштаб військових дій, зачіпає не тільки лідерів східного угруповання, але й діючого президента. Ця проблема може бути використана у внутрішньополітичній боротьбі між коаліцією, що підтримує Раджапаксу, та опозиційною Об'єднаною національною партією, лідер якої Вікремесінгхе підписав угоди про припинення вогню в 2002 році. Конфлікт загострюється через прихильність нинішнього президента до соціально орієнтованої моделі економіки на відміну від неоліберальної, яку підтримує партія Раніла Вікремесінгхе, приблизно однакову кількість виборців, що голосують за праву та лівоцентристську коаліції, посилення боротьби за вплив на Шрі-Ланку між Індією та Китаєм, через невдоволення офіційного Делі політикою посилення військового співробітництва Шрі-Ланки та КНР, а також Шрі-Ланки та Пакистану. Ліквідація тамільської держави де-факто в даному аспекті суттєво зменшує можливість втручання зовнішніх акторів в процеси державного будівництва, з якого тепер можна остаточно викреслити питання федералізації, а можливо й створення автономії для тамільської меншини. Проте, залишається протистояння в рамках фактично двопартійної системи за питаннями конституційної реформи і перерозподілу владних повноважень. Що ж до військових злочинів, мова йде, по-перше, про порушення норм міжнародного гуманітарного права, адже під час заключної стадії операції в січні-травні 2009 року загинуло 7000 цивільних мешканців, серед них не менше 1000 дітей. Невідомою залишається доля 2000 захоплених у полон «тамільських тигрів». Попри протести міжнародних організацій та власну заяву від 27 квітня 2009 року ланкійська армія так і не припинила масованих бомбардувань та артилерійських обстрілів районів, контрольованих бойовиками, які прикривалися цивільним населенням як щитом.

На сьогодні регулярні поставки озброєнь Пакистаном ланкійській армії (зокрема, танків Аль-Халід, артилерії), тісні зв'язки спецслужб, існування надзвичайно широкої за статтями зони вільної торгівлі та історична пам'ять про фактичну підтримку Шрі-Ланкою Пакистану у війні з Індією в 1971 році, набувають нового значення для індійської політичної еліти, яка стикається з фактами порушення регіонального домінування, через перемогу, наприклад, маоїстської партії в Непалі в 2008 році та через знищення тамільського руху, який робив уряд Шрі-Ланки більш зговорливим з Делі. Враховуючи досвід втручання в непальську політичну кризу цієї весни, можна стверджувати, що Індія буде всіляко допомагати повному поверненню тамілів на політичну арену Шрі-Ланки, але не для поновлення збройної боротьби, а для конструювання в ланкійському парламенті коаліцій, сприятливих для індійських інтересів. Таміли - це 20-25% виборців, які навряд чи зможуть домогтися в досяжному майбутньому автономії, але матимуть золоту акцію в ланкійському парламенті і зможуть сприяти поваленню нинішньої адміністрації Раджапакси, яка видається офіційному Делі занадто лівою, занадто пов'язаною з Пакистаном та КНР, а союзним Індії Великій Британії та США - занадто переобтяженим військовими злочинами і порушенням прав людини. Не слід також забувати про проживання 300 тис. тамільської громади у Великій Британії, яка тепер стає значним зовнішнім гравцем.

Найбільш складну соціальну проблему становить розселення та забезпечення роботою, харчуванням тамільських біженців, кількість яких зараз щонайменше оцінюється у 280 тис. осіб. В червні 2009 року введено в дію 6 місячну програму, за якою цих біженців

нададуть тимчасове помешкання. Табори біженців, діти-сироти можуть стати ще однією базою поширення націоналістичних ідей та антисингальської пропаганди в країні, підбурювання проти пануючої більшості. Введено в дію також програму «Північна Весна», що повинна забезпечити економічне відновлення та прогрес півночі, та забезпечує, зокрема, розвиток енергетики країни. На жовтень місяць 260 тис. тамілів-біженців залишаються в таборах на півночі країни. В цих таборах складна ситуація з їжею, питною водою, медикаментами та санітарією. У вересні 2009 року президент Раджапакса оголосив про намір переселити 75-80% людей з таборів до кінця року, хоча схоже на це не вистачить ані бажання, ані фінансових можливостей. Проблема посилюється необхідністю повернення на північ вигнаних звідти після 1990 року 100 тис. мусульманських біженців. Табори стали місцем посиленої фільтрації і розділення цивільних тамілів і тих, кого звинувачують у причетності до збройних угруповань «тамільських тигрів», саме тому в найбільші табори не допущені ані журналісти, ані Червоний Хрест. Людей, які намагаються втекти з таборів іноді навіть розстрілюють (інцидент 27 вересня в комплексі Менік Фарм)

Натомість, питання інтеграції тамільської громади в політичну систему країни не здається занадто важким серед усіх перелічених. В парламенті, обраному в 2004 році біля 7 % місць обіймає Тамільський Конгрес, що об'єднує як колишніх повстанців, так і політиків-пацифістів (скоріше за все на його базі і буде забезпечуватися політичне представництво північних тамілів). Ланкійська влада демонстративно заявила про проведення в найближчому часі регіональних виборів на півночі країни, що має змінити імідж кривавої країни на імідж країни демократичної.

Таким чином, можемо зробити висновок, що знищення тамільського сепаратизму на Шрі-Ланці може призвести до докорінного переформатування існуючої в республіці партійно-політичної системи, що дозволить зовнішнім силам (перш за все Індії) мати більший вплив на ситуацію в країні через спроби лобіювати свої інтереси через залучення тамілів до існуючої політичної системи в умовах мирного часу. Водночас, жахлива гуманітарна ситуація, яка склалася внаслідок боїв загрожує стабільності існуючого уряду, а також збереженню його лідерів на свободі в далекоглядній перспективі через питання військових злочинів. Спадок війни тепер стає ефективним політичним інструментом для опозиції і може змінити баланс сил навколо Шрі-Ланки на користь Індії.